

☼ An Lúbín ☼

11 Bealtaine 2007

Teangacha gnó

Monolingualism, it appears, is bad for Australian business.

Is gearr ó dúirt Cumann Lucht Tráchtála na hAstráile gur chóir teangacha iasachta a dhéanamh éigeantach ó aois na seacht mbliana nó níos óige fós, chun go mbeimis in ann feidhmiú le héifeacht 'i saol domhandaithe'. Tuairim inmholta í, agus tuairim a chuirfeadh iontas ort, ós cuid suntais iad an lucht tráchtála céanna ar a laghad suime atá acu i dteangacha eile. Is beag duine de cheannairí gnó na hAstráile a bheadh an dá theanga aige, agus tá a rian sin ar na scoileanna gnó. Mar a dúradh in alt ar an *Australian Financial Review* (Luke Slattery 28-29/4/07), níl teangacha le fáil ar churaclam na scoileanna sin, níl gá leis an dara teanga chun MBA a dhéanamh, agus ní thugtar ar mhic léinn teanga thráchtála a fhoghlaim – Fraincis, Spáinnis nó Sínis.

Tugann suirbhéanna agus tuairiscí ón mBreatain léargas ar na bealaí a gcuireann easpa teangacha as do lucht gnó, agus cé chomh deacair is atá sé caidreamh a chur ar dhaoine, déileáil le dáileoirí agus gníomhairí agus aistriúcháin a dhéanamh nach ábhar magaidh iad. Déarfadh mórán comhlachtaí thall go bhfuil baint fhollasach ag úsáid na dteangacha le rath i gcúrsaí gnó.

Ní hé nach bhfuil a lán daoine ag moladh an ilteangachais sa tír seo; léiríonn alt Shlattery go bhfuil aird éigin ag lucht airgeadais féin ar an scéal. Mar sin féin, tá an sean-dearcadh bogásach coitianta fós, agus a rian sin ar na meánscoileanna agus ar na hollscoileanna. Déanann níos lú ná 13% de dhaltaí teanga eile i mbliain dheireanach na scoile; is lú fós an chuid acu a dhéanann teanga eile ag an tríd leibhéal, agus tá laghdú leanúnach ar an méid teangacha atá ar fáil sna hollscoileanna - ó 66 anuas go dtí 28 i rith na ndéich mbliana seo caite. Is cúis imní é a laghad mac léinn a dhéanann teanga Áiseach go háirithe.

Níl aon amhras ann ná go bhfuil borradh faoin mBéarla i gcónaí. Síleann na Síneigh go leanann an rath é: tá sé éigeantach sna bunscoileanna, agus ba mhaith leo Béarla a bheith ag 125 milliún dalta faoin mbliain 2008. San am céanna, áfach, tá an tSín ag iarraidh daoine a chur ag foghlaim Síneise ar fud an domhain. San Eoraip, áit ar gnách le daltaí teanga amháin eile ar a laghad a fhoghlaim, is é an Béarla an rogha is coitianta, ach ní fhágann sin go bhfuil teangacha eile fágtha in áit na leathphingine. San Fhionlainn (an sampla is suntasaí) ní dada agat na trí theanga a bheith ar do thoil agat. Sa Rúis féin, más duine óg oilte meánaicmeach thú, bíonn teanga nó dhó eile agat.

Is féidir talamh slán a dhéanamh de gur gá d'Astrálaigh óga teangacha seachas Béarla a bheith ar an CV acu feasta más áil leo na postanna is fearr a fháil amuigh sa domhan mór. Luaitear Indinéis, Sínis, Arabais, Gearmáinis, Fraincis agus Spáinnis, ach ní léir go fóill go bhfuil an pobal agus na húdaráis oideachais sásta an deis a thapú. Is annamh a ndóthain ama tugtha do theangacha ar an gcuraclam, agus is minic (rud a mheabhródh múineadh na Gaeilge duit) gan máistreacht ag múinteoirí ar an teanga atá á múineadh acu. Tá na tuairiscí déanta, agus na moltaí: níl ag teastáil ach an gníomh.

Tá an Astráil ag díol fós as a iargúlacht atá sí, d'ainneoin áiseanna cumarsáide na haoise nua. Tá na farraigí ar gach taobh dinn agus ní bhíonn na comharsanna ag brú a gcuid cainte orainn. Faoi anáil Mheiricea atáimid ó thaobh an chultúir de, agus sin anáil an Bhéarla arís. Tá na mílte anseo a thug teanga eile i dtír leo ach níl mionlach tréan ann ar nós Québec

an scéal sa mhéid nárbh fhaisisteach gach náisiúnaí Briotánach, mar shampla; is iomaí taobh ar an náisiúnachas, agus dúirt Dan gur theip ar roinnt tráchtairí a gcuid mioneolais a dheimhniú agus iad ag plé an ábhar. Eagla roimh an gcumannachas ba chúis le súil a dhúnadh ar a ndearna daoine áirithe i rith an chogaidh; d'fhéadfaí sciath chosanta a dhéanamh de sheanfhaistigh, agus is le cúlchheadú na gComhghuaillithe a d'éalaigh siad siar.

An chuid den chlár a taispeánadh bhí sé suimiúil go leor, cé nach raibh na sleachta athstáitsithe gan locht, agus gur léir go ndeachaigh cúrsaí tráchtála i bhfeidhm ar an léiriú. (Nach bhfuil sé thar am ag Éirinn triail a bhaint as córas craolacháin neamhspleách?) Bhí Dan féin le feiceáil ann mar eolaí, ach dúirt sé ag an seimnéar go raibh díomá air anois go raibh sé páirteach ann toisc easpa cruinnis agus caolchúise a bheith ar an gclár.

Ag ainmniú an Chláir

A committee is collecting placenames of Co Clare.

Chuireamar suim i bpíosa le Colm Ó Broin ar *Lá* (25/4/07) faoi shuirbhé nua atá beartaithe ag Coiste Logainmneacha an Chláir, agus iad ag iarraidh ainm gach bóthar agus baile sa chontae a thaifeadadh i nGaeilge agus i mBéarla, i gcomhar le Suirbhéireacht Ordanáis Éireann (SOÉ). Bailiúchán cuimsitheach atá i gceist – bóithre agus bóithríní, lánaí agus cosáin, agus aon áit a bhfuil clibín tithe. Léarscáil sárchruinn a thiocfaidh as i ndeireadh na dála. Tá an obair chéanna déanta cheanna i gCathair Bhaile Átha Cliath, i bhFine Gall, sa Mhí agus sa Lú.

Deirtear go bhfuil draíocht ag roinnt le Contae an Chláir; tá an Bhoireann ann, ar ndóigh, na leaca loma a bhfuil míle luibh ag fás faoina scáth agus daoine ag baint beatha éigin as an áit leis na mílte bliain. Bhíodh Gaeilge ann agus tá a cuimhne fós ann, roinnt canúintí ar fhág idir Chúige Mumhan agus Chúige Connacht a rian orthu agus a bhain an Astráil amach i mbéal na mílte. Bhíodh filí ann agus d'imigh siad i gcré lena gcuid den teanga; tá an ceol chomh beo ann is a bhí riamh. Agus tá na logainmneacha ann chun cruth agus daonnacht an cheantair a chur in iúl dúinn, an saol a bhí agus an rud a mhaireann – Cluain Ráda, Lios Duibhinn, An Tulach, Cora Chaitlín. Tá na coillte imithe ach tá *Na Coillte* ann. Sin iad na logainmneacha atá ar an leabhar: saghas eile atá ón gCoiste – lorg na gcos agus na dtrucaílí.

An té a bhfuil eolas aige is féidir leis é a sheoladh chun: eoflaherty@clarecoco.ie.

Cabhair i aimsir phráinne

A change (yet again) in Aboriginal policy. But there is something else to be considered: the way in which communities imagine themselves – something as important for the Gaelic as for the Aboriginal world.

Dealraíonn sé go bhfuil an rialtas i ndáiríre faoi aigne na déirce a leigheas i measc na mionphobal Bundúchasach sa chúltúr – aigne atá á cáineadh ag ceannairí áirithe Bundúchasacha féin le fada an lá agus a d'eascair sa chéad dul síos as beartas a d'fhág na Bundúchasaigh brúite i leataobh. Beartas eile atá á chur i bhfeidhm anois, agus é de chuspóir aige treallús nua a spreagadh i gcine a d'fhulaing a sáith leatroma.

Easpa oibre an rud is mó atá ag goilliúint ar na mionphobail sin. Tá scéimeanna 'oibriú ar son an dóil' ann, ach anois gheobhaidh na hoibrithe pá ceart agus beidh ranníocaíochtaí pinsin ann.

Tá na milliúin dollar le caitheamh ar chúrsaí leighis (breis ospidéal agus lárionaid leighis) agus ar chláracha nua oideachais. Beidh airgead breise le fáil má chloíonn na daoine le

‘socruithe comhfhreagrachta’ a thabharfaidh orthu, mar shampla, a gclann a choinneáil ar scoil.

Tá deis ag daoine a dtithe féin a cheannach ar na tailte sinseartha ar leis an bpobal féin iad, rud a chosnóidh na milliúin dollar de mhaoiniú. Sin triail úrnua, agus eagla fós ar dhaoine éigin go lagófar bunphrionsabal an teidil dhúchasaigh dá bharr. Beidh rialacha nua ann chun daoine a bhacadh ar na tithe atá anois acu a mhilleadh, fadhb a bhaineann, más fíor, le heaspa freagrachta.

Is í an chalois an fhadhb eile. Dáileann comhairlí Bundúchasacha na milliúin dollar, agus tá an rialtas chun lucht dáilte an airgid a dhéanamh freagrach as a ndéanann siad. Is minic a chuaigh airgead ar seachrán le teann faillí nó sainte (agus lámh ag roinnt daoine bána sa ghnó). Deirtear uaireanta gurb é atá ag teastáil taithí a bheith ag daoine ar chúrsaí cuntasóireachta, eolas nach bhfuil le fáil go furasta thiar.

Tá na leasuithe seo ag teacht go binn le prionsabail an phríobháidithe agus na fiontraíochta, rud a thaitníonn le polaiteoirí áirithe, cé nár cheart a rá gurb í an idé-eolaíocht amháin is bun leis. Déarfadh mórán ar gach taobh go bhfuil gá le réiteach nua. Ní mór cearta talún a chaomhnú, agus b’fhiú breis úsáide a bhaint as oideachas dátheangach ar mhaithe leis na páistí agus leis an dúchas araon, cé nach bhfuil cothú na dteangacha ar an gcloch is mó ar phaidrín lucht leasaithe.

Déanann Noel Pearson, iriseoir and intleachtóir Bundúchasach a tógadh sa chúlchríoch, déanann sé ár n-aird a dhíriú ar an méid a deir an fealsamh Ceanadach John Ralston Saul faoi phobail atá ar an imeall. Tá an fhadhb chéanna acu go léir: conas iad féin a shamhlú. I ndeireadh na dála, ní postanna nó oideachas atá i gceist ach an féinsamhlú – rud a chaill siad nó a baineadh díobh. Níl acu ach dearcadh a thagann ón taobh amuigh.

Ceapann Pearson go bhfuil an-tábhacht le postanna. Ach deir sé go bhfuil gá freisin leis an dá shaol a chur in oiriúint dá chéile.

Dealraíonn sé nach féidir linn a shamhlú cén tairbhe ab fhéidir linn a bhaint as dáchultúrachas agus dátheangachas rathúil (cé go bhfuil rath ar an ilteangachas i mórán tíortha). Dealraíonn sé nach féidir linn a shamhlú conas a d’fhéadfaimis ár gcuid cultúr a chothú agus teagmháil go sona leis an domhan mór. Dealraíonn sé nach féidir linn a shamhlú conas a d’fhéadfadh ár gclann an dá shaol a thabhairt leo go scoipiúil gan an dúchas a thréigean nó a bheith sáinnithe san iargúil.

Cuimhníonn sé ar dhaoine de bhunadh a áite féin a chuaigh amach ag obair go dóchasach in áiteanna eile sna seascaidí, daoine a tháinig abhaile faoi dheireadh. A bharúil gur lean an díomá iad, tríd is tríd.

Má bhí a ndóchas ag brath ar chloí leis an gcultúr eile, ní hionadh gur theip orthu. Níorbh fhéidir leo a bhféiniúlacht, a dteanga ná a mbaile a shéanadh.

Tá Pearson ag iarraidh teagmháil dhátheangach agus dháchultúrtha. Is fiú comparáid a dhéanamh idir sin agus scéal na Gaeilge – scéal dreama ar féidir leo iad féin a shamhlú trína dteanga féin gan fónamh an Bhéarla ná fónamh teangacha eile a shéanadh. Má tá an teanga ag cúlú thiar tá sí ag borradh thoir, á cur féin in oiriúint do shaol uirbeach neamhthraidisiúnta. Tá difríochtaí ann: tá gach cultúr Bundúchasach préamhaithe i bhfód ar leith, áit a bhfuil sinsir na treibhe le mothú; d’eascair an Ghaeilge as tír ar leith ach anois tá sí préamhaithe san aigne agus í soghluaiste dá réir. Mar sin féin, má éirigh leis an nGaeilge teacht aniar nuair nach raibh teacht aniar i ndán di agus féinsamhlú a chur i gcumas a lucht labhartha, is féidir le miondreamanna eile an fheidhm chéanna a bhaint as a ndúchas. I ndeireadh na dála ní hé an stát a thugann aon teanga slán, cé gur féidir leis an stát neartú leis an slánú nó cur as di. Is í toil an phobail an rud is tábhachtaí.

Bhí píosaí ar *An Lúibín* cheana faoin achrann idir Lárionad Bundúchasach na Tasmáine agus Iarsmalann an Dúlra sa Bhreatain i dtaobh cnámh Bundúchasach atá i seilbh na hIarsmalainne. Is gearr ó fógraíodh go raibh na hiarsmaí sin le tabhairt ar ais, rud a rachaidh i bhfeidhm ar fhorais eile a bhfuil iarsmaí Bundúchasacha acu.

Mura mian leat *An Lúibín* a fháil, cuir teachtaireacht dá réir chun: colger@melbpc.org.au

If you do not want to receive further editions of this newsletter, please send a message accordingly to colger@melbpc.org.au